

CHARLES NIELLON, FRANS GENERAAL IN GENT (1831)

Alexander Evrard

Op de tentoonstelling ‘Het verloren Koninkrijk’ die in 2015 in het Gentse stadsmuseum STAM werd gehouden, stond tot onze verwondering op een ereplaats Charles Niellon.

Wie is deze man?

In 1795 te Straatsburg uit Franse ouders geboren (in 1871 overleden te Laken, waar ook een straatnaam aan hem is gewijd), staat hij in meerdere historische werken als generaal vermeld. Hoewel hij heel wat beroepen heeft uitgeoefend, bleef hij vooral als militair bekend. Hij diende inderdaad al sinds zijn zeventiende jaar als vrijwilliger onder Napoleon in Spanje en in Duitsland. De hoogste rang die hij in het Franse leger bereikte, was blijkbaar ‘sergent-major’. Overigens was hij afwisselend toneelspeler, theaterdirecteur, wijnhandelaar, schrijver, deserteur uit het leger; in Frankrijk werd hij tot tien jaar gevangenis veroordeeld wegens schrijfterversing. Maar het was vooral in de troebele periode van de Brusselse omwenteling rond 1830 dat hij naam heeft gemaakt.

Tijdens zijn avontuurlijke levensloop liep Niellon bij de Volkerenslag van Leipzig (1813) een bajonetsteek op en geraakte hij in Russische gevangenschap. Teruggekeerd in Frankrijk, deserteerde hij na de nederlaag van Waterloo. Maar in 1816 zien we hem weer in Franse legerdienst, waarna hij in 1817 voor de tweede maal deserteert. Hij zou volgens sommigen in een bonapartistische samenzwering betrokken geweest zijn. Naar onze gewesten gevlucht, is hij dan in een hele reeks beroepen terug te vinden. Hij verblijft zelfs enkele jaren als raadgever in het Russische Sint-Petersburg.

Nogmaals in Frankrijk terug, plant Niellon het uitgeven van een dagblad en het schrijven van een boek over zijn belevenissen in Rusland, maar alles mislukt, o.a. door zijn verslaving aan kansspelen en daaruit voortvloeiende schulden. Hij vlucht naar Brussel, waarna hij (in 1830) door een Frans gerechtshof tot tien jaar dwangarbeid wordt veroordeeld wegens ‘faux en écritures’ (maar tenslotte toch amnestie zal kunnen bekomen). In de gewezen Oostenrijkse Ne-

derlanden is hij betrokken bij toneelgroepen, tot hij bij het uitbreken van de Brusselse opstand zich halsoverkop in de muiterij werpt en zich zelfs tot generaal laat promoveren.

Met een vrijwilligerskorps genaamd 'Les chasseurs Niellon' leidt hij een van de drie Franse kolonnes die de doorslag zullen geven in Brussel (de twee andere werden aangevoerd door de Franse generaals Mellinet en de Pontécoulant). Zijn rol in de Brusselse opstand heeft Niellon in een verslagboek vol heldendaden beschreven dat door alle ernstige historici 'een roman' wordt genoemd. In werkelijkheid sloeg hij, zoals het hoofd van het Koninklijk Legermuseum Louis Leconte beschrijft, op de vlucht naar Valenciennes waar hij in het Franse verzamelpunt 'Hôtel du Grand Canard' de andere kopstukken van de opstand vervoegde. Daar werd met de Frans clubs van 'les Amis du Peuple' overlegd over wat er nu verder te doen stond. Met 'les Fuyards de Valenciennes' te Brussel teruggekeerd, speelde Niellon nog een rol in de belegering der citadel van Antwerpen, waarbij hij zich blijkbaar zeer eigennuttig gedroeg en 'cavalier seul' zocht te spelen. Dit was dan ook wel duidelijk tijdens de zogenaamde 'Tiendaagse Veldtocht', toen koning Willem I begin augustus 1831 zijn hem door de Europese Mogendheden toevertrouwde zuidelijke provincies terug wou innemen. Zoals bekend (maar daarom niet in onze schoolboekjes geschiedenis vermeld) viel tenslotte een Frans leger van zestigduizend man onder maréchal Gérard het land binnen om de 'Hollanders' te verdrijven.

Nadien heeft Charles Niellon nog in verscheidene sectoren zijn geluk beproefd. Zo schrijft hij bv. een operastuk, vraagt hij uitvindersondigheden aan, staat hij aan het hoofd van steenbakkerijen. In 1835 gehuwd, zal hij vijf kinderen hebben. Hij is verspilzuchtig, o.a. in Spa en andere casino's. In zijn merkwaardig boek 'Les éphémères de la révolution de 1830' beschrijft auteur Louis Leconte Niellon als avonturier, agitator, publicist, uitvinder, fantast. Hij was blijkbaar een geval van 'twaalf stielen en dertien ongelukken'; 'il connut plus de tribulations que de bonnes fortunes'. Niellon reisde daarna nog doorheen Europa en verder tot in Turkije. Hij ergerde zich fel aan de Franse nederlagen in de oorlog van 1870 en betreurde het sterk er wegens zijn hoge leeftijd niet meer aan te kunnen deelnemen.

In 1871 overleed hij, zijn gezin zonder middelen achterlatend, maar de Belgische staat ging zijn weduwe een ruim pensioen toekennen. Zijn uitvaart was plechtig en er werd een kanon op zijn graf geplaatst. Er werd voor hem ook een officiële médaille geslagen.



Buste van Charles Niellon in Legermuseum Brussel.
(<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=23312712>)

Rol in Gent

Wat ons als Gentenaars nu natuurlijk vooral interesseert, is wat deze man voor onze stad heeft betekend. Toen Gent tijdens en ook na de Brusselse gebeurtenissen van 1830 het orangistische been bleef stijfhouden, stelde de nieuwe koning Leopold I in augustus 1831 Charles Niellon aan tot militair bevelhebber der beide Vlaanderen, met standplaats te Gent. Het is dan ook vooral in onze stad dat laatstgenoemde, volgens de Gentse historicus Jan Dhondt, de staat van beleg afkondigde en een ware heksenjacht op de orangisten organiseerde. Censuur werd opgelegd en willekeurige aanhoudingen verricht. Prof. Dhondt spreekt van militaire dictatuur.

Deze onderdrukking kwam zwaar aan in een stad die reeds door de scheuring in een zware crisis was gedompeld. Door het wegvallen van het enorme afzetgebied voor de Gentse textiel in Nederlands Indië was er grote werkloosheid en armoede. Het orangistische stadsbestuur onder burgemeester Jozef van Crombrugge was afgezet door Brussel, de verkiezingen nietig verklaard. Deze chaos, zegt Dhondt, duurde nog tot aan 1839, wanneer Willem zich uiteindelijk bij de nieuwe situatie neerlegde.

Van dit alles heeft men in de officiële geschiedenisboekjes bitter weinig meegedeeld. Ik herinner me zelfs niet er ooit de naam Niellon te hebben gehoord. ‘Comment on écrit l’histoire’...

Charles Niellons onstandvastigheid en wispelturigheid, zijn avontuurlijkheid en geldingsdrang zouden ons nu aan een psychopathische persoonlijkheid doen denken. Onze stad heeft er de gevolgen moeten van ondervinden. Doordat Niellon bescherming van kopstukken van de Brusselse revolutie als Alexandre Gendebien en Charles Rogier genoot, is hij toch in de galerij van nationale helden kunnen terechtkomen.

Literatuur

- de Bavay Ch., *Histoire de la révolution belge*, Bruxelles, 1873
Colenbrander H., *De Belgische Omwenteling*, 's Gravenhage, 1905
Dhondt, J. en De Keyser, P., *Gent*, Antwerpen, 1947
Gerretson C., *Muiterij en scheuring 1830*, Leiden, 1936
Josson M., *Onthullingen over de Belgische Omwenteling van 1830*, Antwerpen, 1903
Juste Th., *Histoire de Belgique*, Bruxelles, 1868.
Leconte L., *Les Ephémères de la Révolution*, Bruxelles, 1945.
Merignac M.O., *Charles Niellon, un aventurier bourguignon, héros de la révolution*, Paris, 1995.
Poullet P., *Relations inédits sur les débuts de la Révolution Belge de 1830*, Bruxelles, 1897.
Witte E., *Het verloren koninkrijk*, Antwerpen, 2014.